

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA – TV ANASANAT DALI
SİNEMA – TV SANAT DALI

BİRYOL'UN ÖYKÜSÜ (BELGESEL FİLM)
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
Esin YILMAZ

İSTANBUL, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA – TV ANASANAT DALI
SİNEMA – TV SANAT DALI

BİR YOL'UN ÖYKÜSÜ (BELGESEL FİLM)
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Esin YILMAZ
Öğrenci No:
070770010

Danışman:
Prof. Dr. Oğuz MAKAL

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik ilkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim. ..../...../.....

Aday: Esin YILMAZ

BİR YOL'UN ÖYKÜSÜ (BELGESEL FİLM)

Tezi Hazırlayan: Esin YILMAZ

Özet

Bir YOL'un Öyküsü" adlı Yüksek Lisans Bitirme Tezi; Yılmaz Güney'in senaryosunu yazdığı, Şerif Gören'in ise yönetmenliğini yaptığı 1980 yapımı "Yol" filminin belgesel film çalışmasıdır.

Bu tez çalışmasının bir ürünü olan "Bir YOL'un Öyküsü" adlı belgesel film, "Yol" filminin bilinen ve bilinmeyen gerçek yönlerini ele almaktadır.

Demir parmaklıklar ardında varolan bir senaryonun hayata geçirilme çabaları bu uğurda yaşananlar, çekilen zorluklar filme tanıklık edenlerin ağzından anlatılmaktadır. Ve zorlu yolculuğun tamamlanmasının ardından filmin anavatanından ayrılıp, Cannes Film Festivali'ne uzanan yolculuğunu anlatmaktadır.

1981'de Bayram adıyla başlayıp ardından yeni bir ekiple yola devam ve "Yol" ismini alan filmin gelişim ve değişim sürecini dönemin getirdiği siyasi baskılar çerçevesinde ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Belgesel, Yılmaz Güney, Şerif Gören, Yol

A STORY OF YOL (DOCUMENTARY FILM'S)

Prepared by: Esin YILMAZ

Abstract

This Graduation Program Thesis named “A Story of YOL” is a documentary work of “Yol” movie which is written by Yılmaz Güney and directed by Şerif Gören in 1980.

The documentary named “A Story of YOL” which is a part of this thesis contains the known and unknown realities of “Yol” movie.

The struggle of creation a script behind the iron railing, the experiences of this difficulties are told by the witnesses of the film. And after completion of this difficult part, film’s journey to Cannes Film Festival from its home country is told in the documentary.

The film which began in 1981 in the name of Bayram then continued with a new crew and name “Yol”, is examined in terms of its development and changes, between those years political pressures.

Key Words: Documentary, Yılmaz Güney, Şerif Gören, Yol,

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni

Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler

İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)

İçindekiler

GİRİŞ 1

I. BÖLÜM

1.BELGESEL SİNEMA 2

1.1 . Belgesel Film Nedir? 2

1.2. Belgeselin Amacı 4

1.3. Biçim ve İçerik Açısından Belgesel Film Türleri 5

II. BÖLÜM

2. YILMAZ GÜNEY'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ 6

3. ŞERİF GÖREN'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ 7

III. BÖLÜM

4. PROJENİN KONUSU 8

4.1. Yol Filminin Öyküsü 8

4.2. Yol Filminin Gelişim ve Değişim Süreci ile Cannes Film Fest. 10

IV. BÖLÜM

5. PROJENİN AMACI	12
--------------------------	-----------

V. BÖLÜM

6. YAPIM SÜRECİ	13
6.1. Ön Çalışma	13
6.2. Görüşmeler ve Çekim Süreci	15
6.3. Konunun Sınırlandırılması	17
6.4. Kurgu Aşaması	18

VI. BÖLÜM

7. FİLMİN KÜNYESİ	19
SONUÇ	20
KAYNAKÇA	21
ÖZGEÇMİŞ	22

GİRİŞ

Senaryosunu Yılmaz Güney'in yazdığı, Şerif Gören' in ise yönetmenliğini yaptığı “Yol” filmi, Çağdaş Türkiye'nin içinde bulunduğu trajik gerçekliği anlatmaktadır. Bu projenin en önemli amaçlarından ilki de, filmin çekildiği tarihten bu yana, Türkiye'nin içinde bulunduğu duruma ayna tutabilmek ve filmin anlattığı toplumsal gerçekçiliğin günümüzdeki yansımalarını işleyebilmektir.

Hayattaki zıtlıkların filmde temel olduğu ve bunun filme gerçekçilik, inandırıcılık ve derinlik kazandırdığı kesindir. Ayrıca Türkiye'nin siyasal ve toplumsal gerçeği yansıtılırken, politik sinemanın kalıp ve yöntemlerinin değil de kendine özgü bir anlayışın, yeni, yumuşak bir dilin kullanıldığı, filmin bu yolla daha içten, saf, doğal bir görünüm kazandığı görülmektedir. Filme emeği geçenlerle, bu doğallığı bozmadan, dönemin getirdiği siyasal baskı ve denetimlerle nasıl baş edebildiklerini yeni nesillere aktarabilmek de belgeselin bir diğer amacıdır.

“Yol” filminde Yılmaz Güney, kahramanlarının yazgılarını kendine özgü yapılarıyla, hiç idealize etmeden yorumlamıştır. Bu da filmin senaryosunun ne kadar güçlü ve özgün olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu belgesel Yılmaz Güney'in senaryosunu ne kadar zor şartlarda yarattığını ve bunun filme dönüşebilmesi için nasıl bir çaba sarf ettiğini de dile getirmeyi hedeflemektedir.

1. BÖLÜM

1.BELGESEL SİNEMA

1.1. Belgesel Film Nedir?

Belgesel filmin doğuşu sinemanın doğuşuyla paraleldir. Çünkü belgesel filmler ilk sinema ürünleridir. Ancak belgesel film de, öykülü filmlerde görülen tiyatro geleneğinden tümüyle uzak ve değişiktir. Belgesel film toplumsal bir olaydan etkilenerek yola çıkarken izleme, görme ve duyma yolundan yararlanarak bu olayların gerçekliğini desteklemektedir.

Belgesel olarak adlandırılan film yapım yöntemi, sinema tarihi içinde, her hangi bir zamanda ayrı özellikleri olan bir tür değildir. Belgesel, birden bire, bir manifesto şeklinde, belirli bir üretim biçimi olarak ortaya çıkmamıştır. Belgesel filmler, daha çok materyalist nedenlere bağlı olarak, bir zaman döneminin ötesinde olarak oluşmuşlardır.¹

Belgesel filmi ise, İngiliz Belgesel Okulu'nun kurucu olan Grierson, olanın yaratıcı bir uygulamadan geçirilmesi olarak tanımlamaktadır.²

Belgesel filmin gerçek başlangıcı olarak da Flaherty'nin "Nanook" filmi kabul edilmektedir. 1920 yapımı bu filmi, 1923 Dziga Vertov'un Rusya'daki deneyimleri izlemiştir. Fransa'da Cavalcanti'nin 1927 yapımı "Rien que les heures" adlı filmi ile İngiltere 'de Grierson'un 1929 yılındaki "Drifters" adlı yapımları ilk belgeseller olarak sıralanmaktadır.³

---

¹ Rotha, P.,Belgesel Sinema, İzdüşüm Yayınları, İstanbul, s:49

² Özün N., Sinema Uygulayımı, Sanatı, Tarihi, Hil Yayınları, İstanbul,1985,s:352

³Rotha, P.,, Belgesel Sinema, İzdüşüm Yayınları, İstanbul, s: 52

Cohn Grierson'un "Küçük Manifesto"sunda belgeselin amacı ve tanıma ise şu şekilde yer verilmiştir:

Belgeseller, toplumu gözlemlemede yararlanabileceği yeterli teknik gereçler donanmıştır. Toplumun gerçeklik sesini duyar ve toplumun gerçeklik resmini görür. Belgesel, toplum yaşamının ve bununla ilgili bilgilerin seçici ve yaratıcı bir toplumu ve sunuşudur. Bu nedenle toplumun yaşamını sürdürmek için kullanılan bir sanat türüdür. Toplumun bireyleri ve onların davranışları dış görünüşleri, iş yerleri ve eğlence yerleri toplum gerçekliği anlamının rehberleridirler.

Toplumun gerçekliğinden alınmış öyküler sosyal sonuçları, anlamsızlıkları, en iyi komediden, operadan ya da başka dramdan daha etkili biçimde yansıtır. Belgesel iletişim aracı olarak bütün kişisel radyo ve televizyon istasyonları boyunca seslendiği kitlenin yaşam düzeyini yükseltmek amacıyla kullanılmadır. Belgesel yapımcısı, özgür bir toplumun başlıca görevini inanç sistemini ham maddesinden kendi gerçeğini yaratmak zorunluluğu taşıdığına inanır.⁴

---

⁴ Gündeş, S., Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi Türkiye'ye Yansıması, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul s:22

1.2. Belgeselin Amacı

Belgesel, çağa tanıklık etmeli, ortaya konulan tarihsel süreci sorgulamalı ve bir sonuca ulaşabilmelidir. Bunun için belgesel film, hayali olmayan bir öykü anlatmasına rağmen, sonuç itibariyle o da aynen kurmaca filmde olduğu gibi, hatta bazen düşünce mekanizması bağlamında, daha da fazla olmak üzere, izleyende duygu ve düşünce mekanizmasını harekete geçirmek durumunda olduğu için yaratıcılık unsurlarını kullanmak durumundadır. Amaç ise, izleyicinin dikkatini çekmek ve tüm insanların duygularını bir şekilde harekete geçirmektir. Bunun içinde yaratıcılığın sınırları zorlanmalıdır.

Paul Rotha'ya göre ise belgesel filmlerin en önemli görevleri şunlardır:

- Halkı ve onun sorunlarını göz önüne sermek,
- Halkın bir bölümünü diğerine tanıtmak,
- Çağdaş toplumun bütün karşıt yanlarını kapsayan daha derin ve anlayışlı çözümler yapmak,
- Güçsüzlükleri araştırmak,
- Olayları bildirmek,
- Deneyleri dramatize etmek,
- Toplumun egemen sınıfı arasında daha geniş ve içten bir anlayış yaymak,⁵

---

⁵ Gündeş, S., Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi Türkiye'ye Yansıması, Alfa Basım Yayım Dağıtım, s.18

1.3. Biçim ve İçerik Açısından Belgesel Film Türleri

- Haber belgeseli
- Gezi belgeseli
- Toplumsal belgesel
- Araştırma belgeseli
- Bilimsel belgesel
- Tarih ve propaganda belgeseli
- Derleme belgeseli ⁶

---

⁶ Gündeş, S., Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi Türkiye'ye Yansıması, Alfa Basım Yayım Dağıtım, s.23

2. BÖLÜM

2. YILMAZ GÜNEY'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ

Türk sinemasının yetiştirdiği ve uluslar arası düzeyde ün kazanmış en iyi yönetmenlerinden biri olan, “Çirkin Kral” lakaplı Yılmaz Güney, sinema yönetmenliğinin yanı sıra oyuncu ve yazardı. 1970’li yıllara damgasını vuran Güney, Türk sinemasında bir dönüm noktası oluşturmuş ve toplumsal gerçekçilik ekolünün en önemli temsilcilerinden biri olarak pek çok yönetime de öncülük etmiştir.

1 Nisan 1937’de Adana’nın Yenice köyünde doğan Yılmaz Güney’in asıl adı Yılmaz Pütün’ dür. 1939 yılında da Leyla adındaki kız kardeşi doğar. Kardeşleri kan davası yüzünden öldürülen baba Hamit Pütün, Şanlıurfa’nın Siverek ilçesine bağlı Desman köyündendi. Kan davası nedeniyle Adana’ya kaçıp Yenice köyüne yerleşir. Hamit Pütün, daha sonra yerleştiği Karataş ilçesinin Oymaklı köyünde 21 Aralık 1976’da ölür. Güney’in annesi ise Muş doğumludur. Güllü Hanım ile Hamit Bey, Yenice köyünde tanışıp evlenirler. Güllü Hanım’ın ilk eşinden iki erkek çocuğu vardır.

7

Dokuz yaşından itibaren hayatını çalışarak kazanan Yılmaz Güney 1956 yılında liseyi bitirir ve 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne kaydını yaptırır. Devam zorunluluğu olmadığı için daha çok Adana’dadır. Yılmaz Güney üniversite eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalır. Bu arada Yılmaz Güney Edebiyat ve sanata olan bağıını koparmamıştır.

1957-1958 öğretim döneminde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne kaydını yaptırarak İstanbul’a gider. Yılmaz Güney Atıf Yılmaz’la tanışarak sinema hayatında aktif olarak çalışmaya başlar. Daha çok edebiyatla uğraşmak isteyen, aktör olmayı düşünmeyen Yılmaz Güney artık sinema filmlerinde oynamaya başlamıştır. Yılmaz Güney’in yaşam mücadelesi 9 Eylül 1984 günü sabaha karşı 5.15’te son bulur. Artık arkasında bıraktığı sanatçı kimliği ve eserleri ile akıllarda kalıp anılacaktır

---

⁷ Soner, A., Yılmaz Güney.. Herkes Ondan Sözediyor, Güney Filmcilik Yayınları, İstanbul, 2005 s.147

3. ŞERİF GÖREN'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ

1944 Yılında İskeçe (Yunanistan)'de doğan Şerif Gören, lise öğrenimini yarıda bırakarak sinemanın içinden yetişmiş yolunu tutmuş yönetmenlerinden biridir. İlk kez Erman Film stüdyolarında kurgucu olarak laboratuvar çalışmaları yapan Şerif Gören, 1974 yılında Yılmaz Güney' in yarım bıraktığı “Endişe” adlı film ile yönetmenliğe başladı. İlk filminin uyandırdığı ilgi ile daha sonra “Köprü” ve “Deprem” filmlerine imzasını atan Şerif Gören, 1975 yılında, 12. Altın Portakal Film Şenliği'nde ilk filmiyle “En Başarılı Film Yönetmeni” seçilmesinden sonra, yaptığı filmlerle Türk sinemasında kendine özgü anlatımı bakımından kendine özgü yönetmenlerden biri oldu.

Rejisini üstlendiği “Yol” adlı filmle daha sonraki dönemde 1982 yılında Cannes filmiyle daha sonraki döneminde 1982 yılında Cannes Film Şenliği'nde Costa Gavras'ın “Kayıp” (Missing)adlı filmiyle büyük ödülü (Altın Palmiye) paylaşarak yurt dışında da kendini tanıtan Şerif Gören'in dönemdeki belli başlı flmleri; “Endişe”,Aşkı Ben mi Yarattım?”, “Köprü”, “Nehir”, “Deprem”, “İstasyon”, “İki Arkadaş”, “Derviş Bey”, “Almanya”, “Acı Vatan”dır.⁸

---

⁸ Onaran, A.Ş., Türk Sineması Kitabı, Kitle Yayınları, 1999, s: 148

3. BÖLÜM

4. PROJENİN KONUSU

4.1. Yol Filminin Öyküsü

Yılmaz Güney'in "arkadaşlarımın hikayesidir" dediği "Yol"un beş kişiye indirgenmiş hikayesi şöyledir:

Ayrı ayrı özlemleri, sorunları olan beş mahkum İmralı Yarıaçık Cezaevi'nden izne çıkarlar. Filmin çekildiği günlerin sıkı yönetim ortamının fonunda kimi kez kesişen hikayeler paralel kurguyla anlatılır. Seyit Ali cezaevinde aldığı mektuplardan karısı Zine'nin kendini aldattığını öğrenmiştir. Seyit Ali, karısına verilecek ceza için yola çıkar. İki ailenin namusuna leke düşüren Zine'nin törelere göre öldürülmesi gerekmektedir. Bu görev de öncelikle ihanete uğrayan bir koca olarak Seyit Ali'ye düşmektedir... Seyit Ali, karısını sekiz aydan beri kapatıldığı bir ahırda bulur. Ve Zine'yi sırtına vuran Seyit Ali, karlı dağlarda bir ölüm yürüyüşüne çıkar. Zine, dondurucu soğuğa dayanamaz. Seyit Ali'ye kendisini kurtarması için yalvarır. Gerçekte de Seyit Ali, baştan beri karısını öldürmeye karşıdır. Ve onu kurtarmak için çırpınır, ama Zine ölmüştür... Mehmet Salih, karısı Emine'yi büyük bir tutkuyla sevmektedir. Buna karşılık genç adam, karısının ailesinin nefretini almıştır. Onlar için Mehmet Salih bir korkaktır. Çünkü geçmişte birlikte yaptıkları bir soygunda karısının kardeşini yaralı bırakıp kaçmış, vurulmasına neden olmuştur. Emine, ailesinin baskılarına karşılık erkeği ile gitmeyi tercih eder. Ölüm onları tren yolculuğunda Emine'nin çocuk yaştaki kardeşinin silahından çıkan kurşunlarla bulacaktır... Mevlüt, izin sonrası nişanlısı Meral ile baş başa kalmayı düşler. Ne var ki, gittiği kız evinde bir türlü baş başa kalamazlar. Çünkü kızın ailesi, nereye gitseler başlarındadır. Mevlüt bu baskı nedeniyle cinsel özlemini genelevlerde giderecektir... Yusuf, cezaevinde resmini göğsünde taşıdığı karısının özlemini yaşamaktadır. Yusuf, bu özlem içinde izne çıktığında, izin kağıdını kaybettiği için tutuklanacak ve tekrar hapse girip, karısını göremeyecektir...

Ömer, ailesini görmek için köyüne gittiğinde yıllardır yakınlık duyduğu Gülbahar'la ilgilenecek ama beraber olma fırsatını bulamayacaktır. Çünkü sınırdaki mayın tarlalarında kaçakçılık yapan kardeşini jandarmalar aramaktadır.

Ve Ömer ortalarda görünmeyen kardeşinin cesediyle köy meydanında karşılaşacak, korktuğu için ona sahip çıkamayacaktır. Ömer'in Gülbahar'ı unutması gerekir; çünkü kardeşinin karısı artık Ömer'in karısıdır⁹

---

⁹ Yılmaz GÜNEY, **Yol**, Senaryo, Güney Film Yayıncılık, İstanbul, 1998

4.2. Yol Filminin Gelişim ve Değişim Süreci ile Cannes Film Festivali

Yönetmen: Şerif Gören / Senaryo: Yılmaz Güney / Görüntü Yönetmeni: Erdoğan Engin / Müzik: Sebastian Argol, Kendal (Zülfi Livaneli) / Yönetmen Yardımcısı/ Muzaffer Hiçdurmaz, Ahmet Soner, Turgay Aksoy; Oyuncular/ Tarık Akan, Şerif Sezer, Halil Ergün, Meral Orhonsay, Necmattin Cobanoğlu, Semra Uçar, Hikmet Çelik, Sevda Aktolga, Hale Akınlı, Turgut Savaş, Hikmet Taşdemir, Engin Çelik, Osman Bardakçı, Enver Güney, Erdoğan Seren / Kurgu/ Yılmaz Güney, Elisabeth Waelchli, Laura Montoya, Helene Arnal, Serge Guillemin; Yapımcı/ EDI Hubschmid, K. L. Puldi Yapımcı Şirketi/ Güney Film-Cactus Film. Yapım yılı/1981 Dağıtım/ Gala Film /1981, 35 mm, Renkli, 104 dakika.

Yılmaz Güney filmin senaryosunu İmralı Adası'ndaki cezaevinde ilk adı "Bayram" olan "Yol"u diğer senaryoları gibi kaba hatlarıyla yazmaya başlamıştır. Çekim aşamasına geçilmesi için yakın çevresiyle irtibat haline geçmiştir. İlk öyküsünü Nihat Behram' a 1980 Ekimi'nin son haftasında yazdığı bir mektupta belirten Güney, mektupta bir an önce filme başlama sabırsızlığı içinde olduğunu belirtmiştir. 10 Kasım 1980 tarihli mektupta ise çalışmalarına başladığını şu sözlerle ifade etmektedir: Senaryomuz sansür kurulunca onaylanırsa 15 Aralık'ta, bilemedin Aralık sonlarında filme başlıyoruz. Başarabilirsek bu film, bugüne kadar kazandığımız deneyimlerin en zengin, en kapsamlı ifadesi olacak. Başaramazsak hem maddi hem de manevi bir yıkıntı olacak ki, altından kurtulmak zor bir şey... Filmi Erden Kral çekecek. Anlaştık. Avansını aldı. Filmin adı "Bayram". Uzun bir film. Belki üç buçuk, belki dört buçuk saatlik bir film. Dış ilişkileri ve Batı'nın standartlarını düşünerek, senaryoyu, gerekirse filmimizi iki ayrı film, üç ayrı film yapabilecek biçimde düzenledim. Ama benim yüreğim tek filmden yana... Televizyon filmi olarak ele alınsa bile, kırk beşer dakikalık dört ya da altı film olma olasılığını göz önünde tuttum.¹⁰

Aynı mektupta gerekli teknik malzemeleri sıraladığı gibi kafasındaki oyuncu kadrosunu da belirlemiştir. Güney'in çekim aşamasından son bir ay içinde yazdığı mektuplara bakılırsa "Bayram"ı çok kısa bir sürede hazırladığı görülecektir.

Yılmaz Güney'in yukarıdaki mektubunda bahsettiği ve daha doğrusu bu filmle başlayacak sürece verdiği anlam, bir bakıma "var ya da yok olmak" savaşıdır. Güney bu süreçte film için Türkiye'de mümkün olduğu kadar çok çekim yapılmasını; sonraki

---

¹⁰ Behram, N., Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar, s:127

mektuplarında ayrı bir film gibi “Yol projesi” olarak daha açık nitelendiği ve “Bayram” filminin çekim sürecinde tamamlanmasını istediği özgürlüğüne kavuşmak isteyecektir. Yani özgürlüğüne giden “Yol”un da “Bayram” filminin çekim sürecinde tamamlanmasını istemektedir. 12 Ocak 1981 günü Erden Kral yönetiminde çekimler başlar. Ancak Güney’in Erden Kral’la anlaşmazlığa düşmesi (gerek Güney’in çekimleri beğenmeyişi, gerekse Erden Kral’ın film ekibi üzerindeki otoritersizliği buna nedendir) sebebiyle film çekimleri durdurulmuştur. Bu yüzden sürmekte olan ve hazırlıkları yapılan bir yığın iş de altüst olmuştur. Film daha sonra Şerif Gören’e teslim edilmiştir. Başlangıçta on bir kişinin hikayesi olan senaryo, Şerif Gören’den sonra, altı kişiye indirilmiştir. Şerif Gören’in Mayıs sonunda başka bir filme başlamak zorundadır ve bir hafta içinde geçen hikaye için oluşabilecek mevsim farkları büyük sakıncalar yaratabilecektir. Bu arada Güney Isparta Cezaevi’ne nakledilmiştir. Filmin maddi yönünü karşılamak için Janus Film’le de burada görüşür. Janus Film bu konuşmadan sonra yapımcı firma (Güney Filmle ortak) olmayı kabul etmiştir. Paris yılların da ise Cactüs Film devreye girecek ve prodüktörlüğü üstlenecektir. Güney’i hapisten kaçırmak için bir plan yapılmış ve buna “Yol Projesi” adı verilmiştir. Bu plan, “Bayram” adıyla anılmaya başlanan senaryonun “Yol” olarak değiştirilmesine neden olur.

Paris’te bir stüdyoya taşınarak, Yılmaz Güney’in yakın çevresinin de yardımıyla seslendirme yapılır. Müzikleri Zülfi Livaneli üstlenmiştir.

“Yol”un ilk kopyası, Yılmaz Güney’in yoğun çalışmaları sonucunda tamamlanmıştır. Cannes Film Festivali’ne yetişmesini sağlamıştır. Fakat film biraz karmaşık olmuştur. Yılmaz Güney bu karışıklığı düzelmek için tekrardan montaj masasına oturur filmde karmaşıklığı yaratan bazı sahneleri filmde çıkarmıştır.

Filmin son halini Cannes film festivaline göndermiştir. 1982 yılının Mayıs ayında “Yol” filmi Cannes Film Festivalinde, En İyi Film dalındaki Altın Palmiye ödülünü Costa Gavras’ın “Missing-Kayıp” adlı filmiyle paylaşmıştır. Aynı zamanda Fransa’da “Eleştirmenler Ödülü”nü de kazanmıştır.¹¹

---

¹¹ Özgüç, A., 100 Filmde Başlangıcından Günümüze Türk Sineması, Bilgi Yayınevi, 1993, s:56

4. BÖLÜM

5. PROJENİN AMACI

Bilindiği gibi belgesel, estetik ve etik kaygılarla, evrensel bir mesaj içerecek şekilde gerçeğin yeniden yorumlanmasıdır. İnsanların bilgi ve anlayışlarını daha fazla genişletme isteklerini artırarak gerçeğin tüm yönlerinin yeniden yazılmasıdır. Ya olgusal ya da aslına sadık olarak yeniden kurulmak suretiyle yorumlanan gerçekliğin herhangi bir yönünü, akla ya da duygulara hitap edecek şekilde film üzerine kaydetme yöntemlerinin tümüdür ve gerçeğe sadakat şarttır.

Bizde bu çalışmamızda gerçeğe sadık kalarak, “Yol” filminin bilinen veya bilinmeyen gerçek yönlerini ele almaya çalıştık. Bunu yaparken de “Yol” filminin sürecine tanıklık eden birinci ağızdan anlatımlara ve kaynaklardan yararlanmaya çalıştık. Bunun için “Yol” filminin yönetmeni Şerif Gören ve filmde emeği geçen oyuncularla, ekip çalışanlarıyla, dönemin film eleştirmenleri ve sinema yazarlarıyla, aynı zamanda Yılmaz Güney’in yakın çevresiyle irtibat kurduk. Merak ettiğimiz bir diğer konu ise Bayram filminin “Yol” filmine dönüşüm sürecidir. Bunun içinde yine Bayram filminin ekip, oyuncu kadrosu ve olaya tanıklık eden Yılmaz Güney’in yakın çevresiyle görüştük.

En önemlisi de 1982 yılında Cannes Film Festivali’nde ilk kez bir Türk filmi en iyi film dalında ülkesine ödül kazandırmıştır. Dünya sinema tarihine altın harflerle geçen bir filmin belgeselini yaparak, böyle bir filmi gelecek nesillere belge niteliğinde kazandırıyor olmak filmin amaçlarından bir diğeridir.

5. BÖLÜM

6. YAPIM SÜRECİ

6.1. Ön Çalışma

Bu aşamada ilk olarak Yılmaz Güney sineması üzerine yazılan çeşitli kitapları okuyup inceleme aşaması olarak geçirdik. Atilla Dorsay'ın Yılmaz Güney kitabı, Güney Filmcilik Yayınlarının hazırladığı, Yılmaz Güney- Yol adlı kitap, Nihat Behram'ın Yasaklı Yıllar ve benzeri kitaplar bunlardan bir kaçı idi.

İkinci aşamada ise Yılmaz Güney ve Güney sinemasına yönelik hazırlanan çeşitli belgeselleri izleyip inceleme aşaması olarak geçirdik. Bu belgesellerden birkaçı şöyledir; Duvar, Adana- Paris, O'na Çirkin Kral Derlerdi, 12 Eylül Belgeseli, Can Dündar'ın hazırladığı Yılmaz Güney belgeselidir.

Üçüncü aşamada Yılmaz Güney'in senaryo yazarlığını yaptığı, yönetmenlik yaptığı filmleri ve oynadığı birkaç filmi tekrar izlemekte fayda gördük. Bunların başlıcaları, Umut, Sürü, Duvar, Umutsuzlar, Arkadaş, Seyithan- Toprağın Gelini, Aç Kurtlar, Baba adlı filmlerdir.

Güney Vakfı ile irtibata geçtik. Bu aşamada Yılmaz Güney'in özel hayatına, ve cezaevinde geçirdiği yıllara yönelik materyalleri sağlamaya çalıştık. Bu materyaller arasında fotoğraf, belge ve video görüntüler yer almaktadır. Ardından Fatoş Güney ile iletişime geçip yine Yılmaz Güney'in özel hayatına ait fotoğrafları edindik. Cannes Film Festivali'nde Yılmaz Güney'in aldığı ödülün fotoğraflarını ve video görüntülerini belgeselimizde kullanmak üzere aldık.

Dönemin iyi arşivcilerinden sayılan Atilla Dorsay ve Ağah Özgüç'ten de çeşitli fotoğraflarla belgeselin görsel zenginlik kazanmasını ve belgelerle desteklenmesini sağladık. Bu fotoğraflardan bir tanesi Atilla Dorsay'ın arşivinden aldığımız Şerif Gören'in Cannes Film Festivali'nin ellinci yılı şerefine katıldığı dünyanın en iyi yüz filmi arasındaki davete katıldığı törenin fotoğrafıdır. Ağah Özgüç'ten ise Yılmaz Güney'in Cannes'daki ödül törenine ait fotoğrafları ve o yıl ki jürinin Yol filmine verdiği puanlama tablosunun fotoğrafına bir de çekimleri gerçekleşen ancak Yol filminde kullanılmayan video görüntülere belgeselimizde yer verdik.

Bir diğer arşiv görüntülerimizi Ankara Film Derneği'nin düzenlediği Avrupa Gezici Filmleri Festivali'nin Yol filmi üzerine yaptıkları bir gösterimden, Yol filminin set fotoğraflarını edindik.

Sıra röportaj yapacağımız isimleri belirleme sürecine gelmişti. Bu aşamada ilk olarak filmin yönetmeni Şerif Gören ile ardından filmin oyuncularından olan Tarık Akan, Halil Ergün, Necmettin Çobanoğlu, Şerif Sezer, Tuncay Akça ile röportajlarımızı gerçekleştirdik. Sonra filmin teknik ekibinden olan Muzaffer Hiçdurmaz, Erdoğan Engin ve Turgay Aksoy ile söyleşilerimize devam ettik. Daha sonra Fatoş Güney ile görüştük. Filmin ilk kadrosundan ise Aytaç Arman ile görüştük. Son olarak Atilla Dorsay, Agah Özgüç ve Abdurrahman Keskiner ile görüşmelerimizi tamamladık.

6.2. Görüşmeler ve Çekim Süreci

Projemizde Yol filminin ve Yol'dan önceki Bayram filminin çalışanları ve dönemin tanıklarıyla röportajlar yapılmıştır. Öncelikle Yol filminin yönetmeni Şerif Gören ile konuşmayı hedeflemiş ve bunu da hayata geçirmiş bulunmaktayız. Şerif Gören ile Yol filmini nasıl kabul ettiği, nasıl bir çalışma izlediği ve filmin Cannes Film Festivali'nde ödül alması üzerine bir takım sorular sormayı amaçlamadık.

Fatoş Güney ile, Bayram filminin durdurulmasını, Yol filmine başlanmasını, filmin negatiflerinin yurtdışına çıkarılma sürecini, Yılmaz Güney ile set arasındaki iletişimin nasıl ve ne şekilde kurulduğu ve Cannes Film Festivali'nde Yılmaz Güney'in ödül alırken hissettikleri hakkında görüşmede bulunduk.

Filmin görüntü yönetmeni Erdoğan Engin, yönetmen yardımcısı Muzaffer Hiçdurmaz ve üçüncü reji asistanı Turgay Aksoy ile ise, projeyi kabul etme koşulları ve nedenleri, filmin tekniği ve çalıştıkları teknik malzemeler, izledikleri çekim aşamaları, çalışma koşulları, filmin koordinasyonu, finansmanı, çekim sürecinde yaşadıkları konuları görüştük. Ayrıca Yılmaz Güney'in sete gelip gelmediği yönündeki iddiaları da sette her daim bulunan bu isimlere sormayı da ihmal etmedik.

Yol filminde rol alan Tarık Akan (Seyit Ali), Halil Ergün (Mehmet Salih), Şerif Sezer (Zine), Necmettin Çobanoğlu (Ömer) ve Tuncay Akça (Yusuf) gibi oyuncular ile projenin kendilerine nasıl iletildiği, hangi zorluklarda filmi tamamladıkları, nasıl bir çalışma izledikleri, yasaklamaların ve baskıların olduğu bir dönemde siyasi rejimle nasıl başa çıktıkları ve böyle bir filmin oyuncularını olmaktan dolayı hissettikleri duygu ve düşünceler üzerine bir sohbetle bulunduk.

Aytaç Arman ile Bayram filminin neden ve ne şekilde durdurulduğu, Yol Filmine neden devam etmedikleri ve çekim sürecinin nasıl gittiği ve neler yaşandığı hakkında merak edilenleri sorduk.

Dönemin Film Eleştirmeni Atilla Dorsay ve Sinema Yazarı Agah Özgüç ile de, filmin kuramsal ve sinematografik anlamda olumlu ve olumsuz eleştirileri üzerine, dönemin şartları da göz önünde bulundurularak filmin yaratmış olduğu etki üzerine konuştuk.

Yılmaz Güney'in yakın arkadaşı ve menajeri olan Abdurrahman Keskiner ile Yılmaz Güney ve Güney sineması üzerine, birlikte çalıştıkları filmler hakkında ve birçok filmde birlikte çalışmalarına rağmen niçin Yol filminde birlikte çalışmadıkları üzerine konuştuk. Bir de Cannes Film Festivali' nde Yılmaz Güney'in yanında olan isimlerden biri olduğu için ödül gecesi üzerine sorular yönlendirdik.

6.3. Konunun Sınırlandırılması

Belgeselimizde öncelikle filmi diğer Yeşilçam filmlerinden ayıran özelliklere kısaca değinip, filmin ilk olarak Erden Kıral ile nasıl başladığını ve hangi nedenlerden ötürü durdurulduğuna yer verdik. Ardından Yılmaz Güney'in yeni bir ekip ve yönetmen arayışı içine girdiği dönem ve filmin Şerif Gören'e emanet edilmesi sürecini ele aldık ve bu süreçte Bayram'ın Yol filmine dönüşme aşaması üzerinde yoğunlaştık. Sonra Yılmaz Güney'in senaryoyu hangi durum ve psikolojide hayata geçirdiğine değinip böyle bir filmin, dönemin sansür çıkmazıyla nasıl baş ettiği üzerinde durduk. Filmin yeni bir kadro ve ekiple nasıl yola çıktıklarına da eğildikten sonra filmin en çok tartışılan konularından biri olan "film kime ait" ikilemine de açıklık getirmeye çalıştık. Son olarak da filmin Cannes Film Festivali'nde aldığı en iyi film ödülü ve ödül töreni hakkındaki görüşlere de yer vererek filmimizi sonlandırdık.

6.4. Kurgu Aşaması

Kurguya başlamadan önce tüm yaptığımız röportajları kelimesi kelimesine deşifre ederek yazılı olarak bir çıktısını aldık. Amacımız ise hangi cümleleri nerede, ne zaman kullanacağımıza daha kolay karar verip işimizi montaj masasında hızlandırmaktı. Ardından konu başlıklarını belirleyip, bu belirlediğimiz konu başlıklarından eleme yöntemiyle konumuzu sınırlandırma yoluna başvurduk. Son olarak da “Final Cut” programında çalışmaya karar vererek filmimizin montajına başlamış olduk. Filmde okunacak metin üzerinde yoğun bir çalışma sürdürerek profesyonel anlamda seslendirmemeye çalıştık. Filmin kendi müziklerini kullanarak “Yol” filmin özünden uzaklaştırmadan belgeseli daha anlamlı hale getirmek için çalışmama yoğunluk katarak kurgusunu tamamladım.

6. BÖLÜM

7. FİLMİN KÜNYESİ

Yönetmen: Esin Yılmaz

Proje Danışmanı: Prof. Dr. Oğuz Makal

Yönetmen Yardımcısı: Nurdan Nerez

Kamera: Kemal Deniz

Kurgu: Hüseyin Doğru

Metin Yazarları: Nurdan Nerez, Onur Buldu

Kapak Tasarım: Ahmet Arıkan

SONUÇ

Her şey den önce Yol filmine emek veren insanlarla bir arada bulunup onlarla bir çalışmada bulunmak ve sohbet etmek benim ve ekip arkadaşlarım adına inanılmaz bir duyguydu. Bizim gibi yolun başında olan genç sinemacılar için büyük bir haz ve en önemlisi çok şey öğrendiğimiz bir proje oldu. Yol filmi üzerine yapılan kapsamlı bir çalışma olduğu için de bizden sonra gelecek kuşaklar için önemli bir belge niteliği taşıdığına inanıyoruz. Birçok spekülasyona neden olan bu filmde birinci ağızlardan aldığımız cevaplarla bu karmaşalara açıklık getirdiğimizi düşünüyoruz. Tabi bir de Cannes Film Festivalinde ödül almış, özellikle seksenli yıllarda, sinemamızın can çekiştiği bir dönemde ödül almış böylesine bir filmin belgeseli de sinemamız için bir yenilik ve yapılması gereken bir çalışma ve saygı duruşudur.

KAYNAKÇA

- Behram, N., Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar, Everest Yayınları, İstanbul, 2008
- Soner ,A., Yılmaz Güney...Herkes Ondan Söz Ediyor, Güney Filmcilik, İstanbul, 2004
- Dorsay, A., Yılmaz Güney Kitabı, Varlık Yayınları, İstanbul, 1998
- Dorsay, A., Yılmaz Güney Kitabı, Güney Yayınları, İstanbul, 2005
- Özgüç, A., 100 Filmde Başlanıcından Günümüze Türk Sineması, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1993
- Özgüç, A., Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2003
- Onaran, A., Türk Sineması (1.Cilt), Kitle Yayınları, Ankara, 1999
- Gündeş, S., Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi Türkiye' ye Yansıması, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1998
- Rotha, P., Belgesel Sinema, İzdüşüm Yayınları, İstanbul, 2008

ÖZ GEÇMİŞ

1982'de Ardahan Doğumluyum. İlkokul 3. sınıfın son dönemine kadar Ardahan'da okudum. 1992 yılı Haziran ayında ailemin İstanbul'a göç etmesi sebebiyle İstanbul'a yerleştim. Eğitim sürecine İstanbul'da devam ettim. İlk Okulu İncir Tepe İlk Öğretim Okulu'nda okudum. Orta öğrenimimi ise Rıfat Ilgaz İlköğretim Okulu'nda tamamladım. 1997-1998 yılında Esenyurt Lisesi'ne başladım ve 1990-2000 yılında liseden mezun oldum. Sinemayı çok sevdiğim için ve beyaz perdenin büyüsunün farklı olduğunu düşündüğüm için 2002-2003 yılında Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Tv bölümüne başlayarak 2006-2007 yılında üniversite eğitimimi tamamlayarak akademik kariyer yapmaya karar vererek 2007-2008 Yılında Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema Tv bölümünde yüksek lisans yapmaya başladım. Yüksek Lisansın sinema eğitimimde kuramsal ve pratik anlamda bana büyük katkı sağladığına inanmaktayım.